

Список використаних джерел:

1. Ільїн О.Н. Народження уроку / О.Н. Ільїн. – М.: Вища школа, 1986. – 76 с.
2. Іванова Ю.В. Інформаційні комп'ютерні технології в викладанні літератури / Ю.В. Іванова // Актуальні питання літературознавства і методики викладання літератури: зб. наук. пр. – Саранск: Мордов. держ. пед. ін-т., 2007. – С. 40–42.

Бадікова Н.О.

аспірантка,

Інститут філології

Національного університету імені Тараса Шевченка

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПЕРЕКЛАДНИХ ПРИЙОМІВ НАВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У сучасному світі глобалізації, досі нечуваних можливостей мобільності та розвитку новітніх технологій навряд чи хтось сперечатиметься про важливість володіння іноземними мовами, однак показником справжнього опанування мови є передусім вміння досить вільно нею спілкуватися, або реалізувати усномовленневу комунікацію у діалогічній та монологічній формах відповідно до комунікативного наміру [1, с. 302, 340]. Українська методика викладання французької мови у вищій школі, на жаль, ще зазнає значного впливу радянської системи, що в основному базувалася на традиційному перекладному методі. Її численні відбитки знаходимо у підручниках із французької мови, які зрідка містять безперекладні прийоми подачі нового матеріалу. Метою статті є пояснити, чому ці останні є одним із найважливіших факторів формування комунікативної компетентності, а також зробити огляд безперекладних прийомів і показати, як можна їх інтегрувати в навчальний процес. Ми вважаємо, що однією з реформ у сучасній методиці викладання іноземних мов повинне стати зміщення акцентів на комунікативну усномовленневу діяльність, швидке формування компетентності в якій значною мірою відбувається завдяки різноманітним безперекладним прийомам навчання мови. Ми обрали навчання французької як другої іноземної мови, щоб підкреслити, що їхнє застосування можливе і корисне вже з перших занять вивчення французької, оскільки майбутні французькі філологи при вступі в університет уже володіють нею на рівні B1 згідно Європейських рекомендацій. Зазначимо, що як другу іноземну її вивчають майбутні філологи англійської чи однієї зі східних мов, які теж володіють англійською.

За визначенням Ляховицького М. В., прийоми – це «елементарні методичні вчинки (дії), що спрямовані на виконання конкретного завдання на певному етапі уроку» [1, с. 137]. Термін «безперекладні» передусім асоціюються із безперекладними способами семантизації лексичних одиниць – наочної та мовної. Згідно класичної наукової думки, перша відбувається шляхом демонстрації предметів, малюнків, жестів, рухів, а друга реалізується

за допомогою контексту; зіставленням однієї лексичної одиниці з іншими відомими лексичними одиницями іноземної мови за допомогою антонімів, зрідка синонімів; через дефініцію чи, нарешті, тлумачення значення лексичної одиниці іноземною мовою [1, с. 225]. Цей методичний аспект уже широко вивчений та описаний, тому ми зупинимося на тих пунктах, що не достатньо вивчені чи зовсім нерозглянуті. Проте ми хочемо зазначити, що безперекладні прийоми не обмежуються способами семантизації лексичних одиниць, а стосуються також речень, текстів, референтності та граматичних структур і використовуються на всіх методичних етапах навчання іноземної мови: презентації, тренування і практики, а також в контролі знань студентів.

Та спершу, ми б хотіли виділити ще два особливі безперекладні способи семантизації, які ми назвали *прийомами формальної та структурно-значеннєвої індукції*. Щоб краще пояснити ці явища, звернімося до теорії семантичного трикутника Ф. де Сосюра, де лексична одиниця складається із форми та значення і при актуалізації в мовленні співвідноситься з певним референтом. Пригадаймо, що мова – це передусім засіб спілкування, і слова використовуються для позначення, характеристики об'єктів дійсності, реальної, вигаданої чи віртуальної, а також дій, що із цими об'єктами відбуваються та опису як, де, коли і чому вони відбуваються у трьох часових поясах. Однак саму дійсність ми бачимо і сприймаємо в картинках та ідеях. Процес вивчення мови – це лише вивчення нових форм у співвідношенні до готового зв'язку значення-референт, або тієї картинки, що ми бачимо, переживаємо і хочемо передати. Коли ми стикаємося із невідомим словом іноземної мови, нам потрібно віднайти зв'язки цієї форми або зі значенням, або з референтом. При використанні наочності ми реставруємо зв'язок форми з референтом, нехай і умовним, а значення автоматично до нього прикріплене, крім випадків, коли референт і його функції (значення) нам не відомі, наприклад, новий невідомий для нас предмет. При перекладі, поданні антоніма, тлумаченні слова ми відновлюємо цей зв'язок через розкриття значення, яке автоматично співвідноситься із референтом. А формальна індукція означає виведення значення слова із його форми, що подібна до форм мов, якими вже володіє студент. Такі слова ще називають інтернаціоналізмами і їх вважають потенційним або пасивним словниковим запасом мовця. Однак для формування комунікативної компетенції їх потрібно перевести в активний запас, для цього необхідно його повторно вживати в комунікативних мовленнєвих вправах, однак його засвоєння вимагає менше зусиль, ніж слово із неподібною формою. Небезпека засвоєння «фальшивих друзів перекладачів» теж менша, ніж небезпека інтерференції при постійному використанні перекладу, бо таких слів дуже мало. Особливістю нашої цільової аудиторії є те, що перенесення знайомих форм відбувається не лише з української та російської мови, а й з англійської. Частина цих слів сама колись була запозичена англійською зі старо-французької мови (a triangle = un triangle) або ж прямо з латинської мови (a dictionary = un dictionnaire) [4], а частина є сучасними неологізмами, здебільшого в галузі інформаційних технологій (un blogue, un webdesign).

Тематично це слова із галузі спорту, музики, власні назви, науки та різні наукові терміни. Більше того, якщо в контекст із цими словами поставити

навіть незнайомі слова, то їх можна буде зрозуміти із нього (наприклад, коли ми говоримо про країни та їхні столиці, то можемо зрозуміти, що *les Pays-Bas* – це Нідерланди, коли подана їхня столиця – *Amsterdam*). На етапі сприйняття, розуміння цих слів позитивно впливає на мотивацію студента та економить час. Такі слова корисно давати й у фонетичних вправах. А в продуктивних видах мовленнєвої діяльності їх використання краще почати з діалогу, із бінарних діалогічних єдностей, це забезпечить їх перехід у довгострокову пам'ять.

Під структурно-значеннєвою індукцією ми розуміємо виведення значення слова по окремим частинам його форми, при цьому, звісно, корисно знати функцію цього слова. Закінчення II групи дієслів *-ir* надає їм значення «ставати» або «робити» якимось і в їхній основі лежить прикметник чи іменник, тому знаючи їх ми можемо вивести значення самого дієслова (*rougir* – почервоніти, *maigrir* – похудати, *finir* – закінчити). Знайти ключ до значень нових слів допоможе знання різноманітних французьких афіксів, а також елементів грецького та латинського походження (здебільшого у науковій сфері, часто у медицині, біології, хімії).

Як ми вже зазначили, безперекладним методом можна передати значення також речення чи цілого тексту. У першому випадку це буде картинка або перифраз-тлумачення, а в другому – серія картинок, від кількох до цілих коміксів, або ж схеми, таблиці, карти. Ці опори обов'язкові для використання у навчальному процесі, якщо ми хочемо навчити студентів говорити французькою. Якщо при навчанні діалогічного мовлення частіше достатньо лише комунікативного завдання, то для монологічного мовлення, особливо на перших етапах вивчення мови такі опори є необхідністю і сприяють швидкості та плавності висловлювання і допомагають долати психологічний бар'єр нерішучості у спілкуванні іноземною мовою. Крім того завдання такого типу є більш природними і сприяють явищу імерсії, або занурення у природне середовище мови, яка вивчається. Хоча багато вчених, здебільшого американських, співвідносять імерсію із комп'ютерно-опосередкованим середовищем, де користувач відчуває свою присутність, співучасть у подіях змодельованого світу [5, с. 239], [6, с. 2], однак рольові ігри мало чим поступаються їм. На нашу думку, запорукою успіху для занурення у штучно створене мовне середовище та формування франкомовної комунікативної компетентності є майже постійне спілкування викладача зі студентами французькою мовою і як мінімум половина комунікативних завдань на діалогічне та монологічне мовлення. Зауважимо, що ці завдання будуть ефективними тільки при поступовому і послідовному нарощуванні труднощів. Наше акцентування на безперекладних прийомах не означає, що ми проти використання рідної мови на заняттях, інколи вона є необхідністю, а завжди – надійним підстрахуванням. Викладач також повинен зорієнтувати студентів на самостійне використання можливостей імерсії через телебачення та Інтернет із вибіркою відповідних завдань для самостійної та аудиторної роботи. На нашу думку, як види завдань тут будуть доречні переказ сюжетів та проекти.

Референтність, що у французькій мові співвідноситься із вживанням артиклів і передачі категорії визначеності/невизначеності об'єкта дійсності, позначеного іменником, та граматики, як це довели численні підручники з

французької для іноземців, створені у Франції, теж можуть бути пояснені безперекладним способом, коли дуже вміло проілюстровані приклади вживання відповідних граматичних структур. Однак, на нашу думку, на перших порах вивчення французької мови, при їх поясненні часткове використання рідної мови тільки пришвидшить її вивчення.

На останок, і з власного досвіду в Україні, і зі спостереженням за викладанням наших французьких колег, доведено, що використовувати безперекладні прийоми можливо, бажано і корисно вже на перших заняттях французької мови. Пріоритетно це будуть такі види мовленнєвої діяльності як інструкції (для виконання навчальних завдань), опис та міні-діалоги.

Отже, використання безперекладних прийомів на заняттях з французької мови на всіх рівнях оволодіння нею є одним з основних факторів швидкого та ефективного формування франкомовної комунікативної компетенції.

Список використаних джерел:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
2. Grégoire M., Kostucki A. (2017) : Grammaire progressive du français avec 200 exercices (A 1.1 débutant complet), CLE International, Paris, 128 p.
3. Grégoire M., Thiévenaz O. (2002) : Grammaire progressive du français avec 500 exercices (niveau intermédiaire), CLE International, Paris, 256 p.
4. Online Etymology Dictionary. – Режим доступу: <https://www.etymonline.com/>
5. Randall S. Virtual and mixed reality – systems and applications: international conference, virtual and mixed reality 2011, held as part of HCI International 2011, Orlando, FL, USA, July 2011, Proceedings, Part II / S. Randall. – USA: Springer, 2011. – 436 p.
6. When Does Immersion in a Virtual Environment Help Students Construct Understanding? [Електронний ресурс] / W. Winn, M. Windschitl, R. Fruland, Y. Lee. – Режим доступу: <http://www.hitl.washington.edu/people/TFurness/courses/inde543/READINGS-03/WINN/winnpaper1.pdf>

Бордунова А.Ю., Дмитренко А.П.

студентки,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРИРОДНИЧОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Компетентісний підхід – феномен західної освіти 70–80-их рр. минулого століття. Увага до компетентісного підходу пояснюється потребою українських учителів долучитися до процесів гармонізації європейської системи освіти. Враховуючи соціальну місію вчителя, центр суспільної уваги зосереджується на професіоналізмі та компетентності сучасного фахівця й